

■ להלכה, מחיצה שנעשית בשבת, בשוגג כשרה, ובמידה נחשבת מחיצה רק לחייב את הזורק מרשות הרבים לתוכה, אבל לא להתייר לטלטל בתוכה. ודוקא במקום שלא היתה בו מחיצה מתחילה, אבל אם היתה שם מחיצה, והסירה, וחזר ועשאה בשבת במזיד, חזר להתייר הראשון ומותר לטלטל בתוכה. כגון, בני אדם שהקיפו סביבם במחצלות ברשות הרבים, ונתנו מחצלות גם ביניהם, ועירבו כולם יחד. ומותרים לטלטל מזו לזה, ואם נגללו המחצלות שסביבם, אסורים. חזרו ונפרסו, אפילו במזיד, חזרו להתייר הראשון [כדעת הר"ן] (ש"ע א"ח שסב, ג).

ורוב הפוסקים סוברים שהדין שמחיצה הנעשית במזיד חזר להתייר הראשון הוא דוקא במקום שהיה רשות היחיד גם בלי המחיצה, כגון שהיה המקום מוקף מחיצות, ועשה מחיצה באמצע שעל ידה נתחלקו הדיורים, וכל אחד עירב בפני עצמו, וכשנפלה המחיצה נאסרו לטלטל מפני שלא עירבו יחד, ובזה אם חזרה ועשאה בשבת במזיד חזרה להתייר הראשון, כיון שבלאו הכי המקום מותר בטלטול מדאורייתא [כדעת תוס' והרא"ש], וגם בזה, דוקא אם היתה שם מחיצה מתחילה ונפלה, אבל אם לא היתה שם מחיצה ועשאה בשבת, אסור בטלטול, אע"פ שהמחיצה נעשית רק כדי לחלק הדיורים [כדעת הגר"א שפסק כשתי הדעות לחומרא] (משנ"ב שם, כו, ושע"צ שם, יז).

■ **ואפילו קשורות בחוט הסרבל** להלכה, שתי ספינות זו אצל זו, אסור לטלטל מזו לזו אלא אם כן קשורות זו בזו על ידי חוט חזק שיוכל להעמידן שלא יפרדו זו מזו, ואם הספינות הן של שני בני אדם, צריכים לערב יחד. אבל אם אינן קשורות בחוט חזק, אסור, שעשויות להתרחק זו מזו ונמצא כרמלית מפסקת ביניהן, ושמוא יטלטל ויפול החפץ ויבוא לטלטלו מהים שהוא כרמלית לספינה שהיא רשות היחיד. ויש אומרים שאם שתיהן של אדם אחד מותר גם אם אינן קשורות, שאין חוששים שמא יפול לים, ורק אם הן של שני בני אדם אסור כשאין קשורות, שכיון שעשויות להתרחק זו מזו, אין מועיל שיערבו ביניהן (ורמ"א שנה, א ומשנ"ב שם, וראה שם פרטים נוספים, ובמשנ"ב מהדו' דרשו הע' 17).

ואם היו קשורות ונפסק הקשר, נאסרו, ואפילו נפסקו בשבת [כדעת תוס' והר"ן], ואם חזרו ונקשרו, חזרו להתייר הראשון. ואם נקשרו בשבת במזיד, יש אומרים שאסורים בטלטול [כדעת רש"י (ראה ביאורים לעיל ד"ה כז)], ויש אומרים שמוותרים [כדעת תוס' והרא"ש (ראה לעיל שם), וכן פסק השו"ע (א"ח שסב, ג)] (ביאה"ל שנה, א ד"ה אלא).

■ **קשורה בקרר המעמידה וכו' בשלשלת של ברזל** - וראשה האחד באהל המת, מביאה את הטומאה לספינה ולכלים שבתוכה, שהשלשלת היא אבי אבות הטומאה כמות עצמו, מדין 'חרב הרי הוא כחלל', והספינה אב הטומאה, ומטמאת כלים שבתוכה (רש"י: רבינו חננאל). ויש שפירשו שהדגון לענין הבאת טומאה על ידי הספינה, וכגון שהשלשלת נגעה במת, ודינה כמת עצמו מדין 'חרב הרי הוא כחלל', והספינה מאהילה על השלשלת ועל כלים טהורים, והשלשלת מטמאה באהל. ודוקא כשהשלשלת קשורה לספינה וקבועה בה, ועל ידי זה הספינה מאהילה עליה בקביעות (ספר הישר לר"ת חידושים רעו, הובא ברמב"ן ברשב"א ובריטב"א כא; ולדעתו דבר הטמא מדין חרב כחלל, מטמא באהל, וכדעת תוס' לעיל ז, א ד"ה ועל, והראשונים נחלקו עליו בזה). ויש שגרסו 'מביאה את הטומאה', ופירשו שהספינה עצמה מביאה את הטומאה אם יש תחתיה מת בצד אחד, וטהרה בצד שני, ובלבד שיהיה לה שם אהל, שתהיה קבועה במקומה בחוזק, כגון בשלשלת של ברזל, ולא תתנועע מצד לצד (תוס' ד"ה קשורה; ר"ש אהלות ח, ה).

קל הוא שהקלו חכמים במים - שלא לחוש לבקיעת דגים שאינה נראית, אבל מעיקר הדין בקיעת דגים מבטלת מחיצה כמו בקיעת גדיים (ריטב"א). ויש שפירשו, שאע"פ שבקיעת דגים אינה נחשבת בקיעה, צריך קולא מיוחדת במחיצה תלויה שמותרת במים, משום שבמקום אחר מחיצה תלויה אינה מתרת גם אם אין בקיעה תחתיה (חזו"א א"ח סח, י, וראה שם, טו, ושם עז, ב, ושם עט, יא; וראה חזו"א שם שביאר מדוע במקום שאומרים גוד אחית אין חסרון מחיצה תלויה; וראה ביאורים לעיל ע"א ד"ה תוס'), שכך נאמרה ההלכה, שצריך שתהיה מחיצה כשירה בתוך שלשה טפחים סמוך לארץ, בדומה למחיצות בנין שדרך לבנותן מלמטה למעלה ולא מלמעלה למטה (מנחת שלמה תניינא נו, א, ע"פ מאירי סוכה טז, א).

■ **אמר ליה רב ספרא משה שפיר קאמרתי וכו'** - ואינו חולק בעיקר הדין, אלא מקשה שלשון המשנה לא משמע כפירושו של רבא (ריטב"א; שיטה להר"ן). ויש שפירשו שרב ספרא מקשה שמשלשון המשנה משמע שרק מזו לזו מותר, ולא על ידי ביצית, וחולק על דינו של רבא (מאירי).

■ **לא נצרכה אלא לערב ולטלטל מזו לזו** - משנתנו מחדשת שאפילו אם שתי הספינות שייכות לשני בני אדם וצריך לעשות עירוב חצירות ביניהן, מותר לטלטל ביניהן על ידי עירוב (רש"י). והחידוש בכך הוא, שעירוב חצירות מועיל בספינות, אע"פ שאינן עומדות בקביעות במקומן (תוס' ד"ה פשיטא, בפירוש ראשון). ויש שפירשו שהחידוש הוא, שכיון שנקשרו מתחילה מותר לערב אפילו אם אחר כך נפסקו, וחזרו ונקשרו (תוס' שם בשם ר"י). ויש שפירשו שהחידוש הוא שאפילו אם מחיצות הספינות גבוהות עשרה ואין ביניהן פתח, יכול לערב ביניהן, ואינן דומות לשתי חצירות שאין ביניהן פתח שאין מערבין ביניהן, אלא לשני בתים, שמערבים ביניהם אפילו אם אין פתח ביניהם (רשב"א ריטב"א וחי' הר"ן בשם הראב"ד).

■ **נפסקו נאסרו** - ואפילו אם נפסקו בשבת (תוס' ד"ה נפסקו; חי' הר"ן). ויש שפירשו, שדוקא אם נפסקו בערב שבת, אבל אם נפסקו בשבת לא נאסרו, שהואיל והותרה הותרה (רא"ש עירובין א, כג).

■ **כי אהמר דרב נחמן אמר אהמר** - שמחיצה שנעשית בשבת במזיד, נחשבת מחיצה רק לחייב הזורק, אבל לטלטל בתוכה אסור משום קנס, ודברי הברייתא ש'חזרו להתייר הראשון' נאמרו רק על שוגגין ואנוסין (רש"י; שיטה להר"ן). ויש שפירשו, שדברי רב נחמן שמחיצה שנעשית במזיד אינה מתירה לטלטל, הם באופן שעל ידי המחיצה נעשה המקום רשות היחיד, אבל באופן שהמקום היה רשות היחיד גם בלאו הכי, כגון בספינה שהיא עצמה רשות היחיד, והקשירה באה רק להתייר לטלטל ממנה לחביירתה, אפילו אם נקשרו במזיד מותר לטלטל. וכן במחצלות שהיו פרוסות ברשות היחיד, כגון בין שתי חצירות, וכל חצי עירבה לעצמה ולא עם חברתה, והמחצלת באה להפריד בין החצירות ולהתייר לטלטל בכל אחת לעצמה. ודברי הברייתא 'חזרו להתייר הראשון' נאמרו גם על מזידין (תוס' ד"ה כי, ורא"ש יא, ב, בשם ר"ת). ויש שפירשו, שדברי רב נחמן שמחיצה שנעשית במזיד אינה מתירה לטלטל, נאמרו במחיצה שנעשית במקום שלא היתה בו כלל מחיצה, ודברי הברייתא שגם במזיד 'חזרו להתייר הראשון' נאמרו במקום שהיתה בו מחיצה מתחילה ונתבטלה, וחזר ועשאה בשבת (חי' הר"ן בשם ר"ת, ובי' שסב בדעתו).

ומשום 'מעשה שבת' אין לאסור לטלטל על ידי המחיצה שנעשית בשבת, משום שמעשה שבת אסור רק אם גוף הדבר נשתנה על ידי המלאכה, כגון המבשל בשבת, אבל כאן לא נשתנה גוף הדבר על ידי המלאכה (הערות לגר"ש אלישיב, ע"פ ביאה"ל ש"ח, א ד"ה אחת).